

Bilden av Örnsköldsvik

Nathalie Fougeras på Örnsköldsviks museum

Att skapa varumärken kring platser är processer som pågår runt om oss. Jag själv skriver detta i "Vilda västra" i Ångermanland, i en by, som gjort sig känd för "Röåns möblercentralt mitt i skogen", "Röåns tunnbröd" och "Nicke Sjödin". Ådalens slutpunkt ligger här vid Ångermanälven, drygt tio mil från "Höga kusten". Min uppgift är att skriva om konstnären Nathalie Fougeras arbete. Hon har uppdraget att bidra till den varumärkesskapande processen i Örnsköldsvik. För så går det till; privata och offentliga aktörer värvas och engageras för att tillföra den energi och skaparkraft, som ska gynna stadens tillväxt. I Örnsköldsvik samlas krafterna under mottot "Världsklass Örnsköldsvik". Vid år 2030 hoppas man nå ett resultat. Etappmål i tidigare visioner har varit årtalen 2008 och 2015. Själsäkerhet har aldrig fattats i denna stad. Med de högt ställda målen utmanar man städer som Vancouver och Wien, metropoler, som rankats för högst livskvalité i världen. Men för all del, förbindelserna med Vancouver finns ju redan. Varför inte lägga epitetet "Lilla Vancouver" till stadens namn? Trots att få valar syns i vattnen utanför staden är det inte taget ur luften. Jag har för övrigt med egna ögon observerat en tumlare utanför Skags udde.

Jag är partisk. Ty Örnsköldsvik gav mig en rolig tidig barndom i trähusmiljö på en innergård mitt i staden, i hyrda sommarstugor strax utanför och under helgutflykter på cykel eller skidor i de närmaste omgivningarna. Staden har i mindre utsträckning än grannstäderna efter kusten förlänats offentliga förvaltningsinstitutioner och högre utbildningar. Men av egen kraft är staden en ständig uppstickare. En plats som redan är välförsedd med varumärken i världsklass. Men nu nöjer man sig inte med "MoDo", "Fjällräven", "Foppa", "bröderna Sundin", "Hägges", "Örnmassa", "Domsjö fabriker", "Metsä Board", "Holmen skog" och den kakkbakande romanfiguren och hemmafrun "Maj". Arbetet med att flytta fram positionerna ska, enligt visionen, vara en ständigt pågående process.

Att konstnärer värvas för att bidra till att förhöja platsers värde tolkas välvilligt av den amerikanske kritikern Hal Foster som en del i den nobla platsspecifika konsttraditionen. Att påver jordkonst kommit att utvecklas till en form av marknadsföring diskuterar han kritiskt i essän "The Artist as Ethnographer", som ingår i Fosters antologi *Return of the Real* från 1996. Nathalie Fougeras uppdrag har löpt parallellt med teaterprojektet "Spelet om Örnsköldsvik" men fristående från detta. Hennes undersökning av Örnsköldsviks värden passar väl i den etnografiska eller antropologiska skolan och skulle nog klara sig undan Fosters avfärdanden. Hennes Örnsköldsviksbild är föga inställsam, snarare hårdknäckt att tyda. Delvis har hon följt skådespelets framväxt och rörelser på scenen. Hon har också gett sig ut i gaturummet och i god antropologisk tradition velat fånga det karakteristiska hos lokalborna och deras sätt att använda staden. Hon har gjort Storgatans gångstråk och en lekplats till fält för sin undersökning, vilket hon redovisar i både ljud och rörlig bild. Hennes hypotes är att ingen träder ut i det offentliga gaturummet utan att vara medveten om det. I likhet med scenskådespelare deltar man i en gemensam koreografi. Jag anar Fougeras landsmän i den teoretiska bakgrunden; Foucault och Bourdieu och begrepp som "diskurs" och "habitus" eller varför inte "gatans politik", som den beskrivs av Judith Butler. Man introduceras till Fougeras bild av staden i

vad som i konstsammanhang kallas en black-box, ett mörkt rum med videoprojektioner och ljud tagna från repetitionerna av "Spelet om Örnköldsvik".

Fougeras har levt med projektet i tre månader. I den följande gestaltningen bygger hon på kontraster och motsatser; människor mot arkitektur, träbebyggelse mot sten och betong, gatans spel mot trädgårdar och vild natur. Hon har korsat medier som fotografi, måleri, video och ljud med material som betong, kartong, trä och aluminium och installerat sin undersökning i ett hörnrums där scenerier ställs mot varandra i montrar. Jag finner, efter en stund, att hon faktiskt byggt upp utställningsrummet som en klassisk semiotisk kvadrat. Bild och ljud från lekparken möter fotografier av rotsystem och kollektorer av växten ljung, som monterats mot en värmereflekterande räddningsfilt av aluminium, en sådan som används för att skydda och rädda olycksoffer från nedkylning. Målningar på träpannå anknyter till det vänliga begreppet Hembygdsgård. På den motsatta väggen finns en stålgrå målning av nyare Övikshem. Vi står inför små laddade objekt som ger stora associationer.

Känner jag då igen något utifrån mina erfarenheter av Örnköldsvik, nu eller då? De omgivande tunga industrierna med sin historia syns inte till. Däremot stadens livfyllda stadskärna där naturen tränger fram även kring trafikskyltar och parkeringsautomater och där människor bidrar genom att skapa och använda stadsrummet.

Fougeras tolkning av Örnköldsvik har gjorts på uppdrag av Konst Västernorrland och projektet Konstnär i kommun. Hon har genomfört det med stor integritet och utan att leva upp till några förutsägbara förväntningar. Snarare än att presentera en färdig bild verkar hon vilja få oss att se. När hon själv lämnar Örnköldsvik för att åka hem till Härnösand tar hon inte tåget utan väljer bussen. Hon gör det för att bussen stannar på många fler små hållplatser, som alla är värda vår uppmärksamhet.

Text och foto: Margareta Klingberg

Volym 2017-09-21